

**ปัญหาทางกฎหมายเกี่ยวกับการร้องขอให้เลิกการกระทำเพื่อเป็นการล้มล้าง
การปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข
ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560¹**

สิทธิพงศ์ ธารี²

จากการศึกษาเกี่ยวกับปัญหาทางกฎหมายเกี่ยวกับการร้องขอให้เลิกการกระทำเพื่อเป็นการล้มล้างการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 ตามมาตรา 49 แห่งรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 บัญญัติไว้ว่า “บุคคลจะใช้สิทธิหรือเสรีภาพเพื่อล้มล้างการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขมิได้” วรรคสองบัญญัติว่า “ผู้ใดทราบว่ามีกระทำความผิดตามวรรคหนึ่ง ย่อมมีสิทธิร้องต่ออัยการสูงสุดเพื่อร้องขอให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยสั่งการให้เลิกการกระทำดังกล่าวได้” วรรคสาม บัญญัติว่า “ในกรณีที่อัยการสูงสุดมีคำสั่งไม่รับดำเนินการตามที่ร้องขอ หรือไม่ดำเนินการภายในสิบห้าวันนับแต่วันที่ได้รับคำร้องขอ ผู้ร้องขอจะยื่นคำร้องโดยตรงต่อศาลรัฐธรรมนูญก็ได้” วรรคสี่ บัญญัติว่า “การดำเนินการตามมาตรานี้ไม่กระทบต่อการดำเนินคดีอาญาต่อผู้กระทำการตามวรรคหนึ่ง” หลังจากที่รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 ได้ประกาศใช้บังคับในวันที่ 10 พฤศจิกายน 2564 ศาลรัฐธรรมนูญมีคำวินิจฉัยเกี่ยวกับมาตราดังกล่าว ในคำวินิจฉัยที่ 19/2564 โดยวินิจฉัยว่า การชุมนุม เมื่อวันที่ 10 สิงหาคม 2563 เป็นการใช้สิทธิหรือเสรีภาพเพื่อล้มล้างการปกครองระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขตามรัฐธรรมนูญ ตามมาตรา 49 วรรคหนึ่ง ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 ซึ่งจากบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญข้างต้นประกอบกับคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญดังกล่าวมีปัญหาทางกฎหมายในบทบัญญัติของกฎหมายซึ่งส่งผลต่อมาในคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญอีกหลายประการ เช่น ลักษณะของการกระทำที่เป็นการล้มล้างการปกครองก็มีลักษณะประการใดบ้าง หรือผู้ที่มีสิทธิยื่นคำร้องให้ศาลรัฐธรรมนูญสั่งห้ามการกระทำคือผู้ใดระหว่างองค์กรของรัฐกับประชาชนทั่วไป รวมถึงเมื่อศาลรัฐธรรมนูญตรวจสอบการใช้สิทธิหรือเสรีภาพดังกล่าวแล้วจะมีคำสั่งห้ามการกระทำ คำบังคับของ

¹บทความนี้เรียบเรียงจากการค้นคว้าอิสระ เรื่อง ปัญหาทางกฎหมายเกี่ยวกับการร้องขอให้เลิกการกระทำเพื่อเป็นการล้มล้างการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 โดยมีอาจารย์ที่ปรึกษา คือ รองศาสตราจารย์ ดร.ณฐ สันตาสว่าง และคณะกรรมการสอบ คือ รองศาสตราจารย์จุฑามาศ นิสารัตน์ และรองศาสตราจารย์ ดร.ปภาศรี บัวสวรรค์

²นักศึกษาปริญญาโท หลักสูตรนิติศาสตรมหาบัณฑิต (ส่วนกลาง) คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง

ศาลรัฐธรรมนูญจะมีขอบเขตหรือผลทางกฎหมายได้ประการใดรวมถึงจะมีผลผูกพันบุคคลใดบ้าง จากเหตุที่กล่าวมาข้างต้น ผู้ศึกษาจึงทำการศึกษาปัญหา 4 ประการ ดังนี้

ประเด็นปัญหาแรกเกี่ยวกับลักษณะของการกระทำอันเป็นการใช้สิทธิหรือเสรีภาพเพื่อล้มล้างการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 มาตรา 49 วรรคหนึ่ง บัญญัติไว้ว่า “บุคคลจะใช้สิทธิหรือเสรีภาพเพื่อล้มล้างการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขมิได้” จากบทบัญญัติของกฎหมายข้างต้น มีปัญหาว่า การใช้สิทธิหรือเสรีภาพของบุคคลเพื่อล้มล้างการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข คือการใช้สิทธิหรือเสรีภาพประการใด และลักษณะของการกระทำที่เรียกว่าล้มล้างการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข คือ การกระทำในลักษณะใดบ้าง หากเปรียบเทียบกับพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2560 มาตรา 92 กำหนดให้ศาลรัฐธรรมนูญสั่งยุบพรรคการเมืองได้หากพรรคการเมืองกระทำการล้มล้างการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข หรือเพื่อให้ได้มาซึ่งอำนาจในการปกครองประเทศโดยวิธีการซึ่งมิได้เป็นไปตามวิถีทางที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญ หรือกระทำการอันอาจเป็นปฏิปักษ์ต่อการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข และเมื่อพิจารณารัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2550 มาตรา 68 บัญญัติว่า “บุคคลจะใช้สิทธิและเสรีภาพตามรัฐธรรมนูญเพื่อล้มล้างการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขตามรัฐธรรมนูญนี้ หรือเพื่อให้ได้มาซึ่งอำนาจในการปกครองประเทศโดยวิธีการ ซึ่งมิได้เป็นไปตามวิถีทางที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญนี้มิได้” จากบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญ 2550 ได้บัญญัติเพิ่มเหตุในการใช้สิทธิหรือเสรีภาพตามรัฐธรรมนูญแตกต่างอีกหนึ่งเหตุคือเพื่อให้ได้มาซึ่งอำนาจในการปกครองประเทศโดยวิธีการซึ่งมิได้เป็นไปตามวิถีทางที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญนี้ จากที่กล่าวมา ลักษณะของการใช้สิทธิหรือเสรีภาพที่จะถูกจำกัดจะมีลักษณะแตกต่างกันออกไป จึงเกิดปัญหาในการตีความและความชัดเจนของลักษณะการกระทำแต่ละลักษณะของการกระทำ และลักษณะของการกระทำที่เป็นการใช้สิทธิหรือเสรีภาพเพื่อล้มล้างการปกครองระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขคือการกระทำลักษณะใดเพื่อให้เกิดความชัดเจนว่าลักษณะของการกระทำคืออะไร เพื่อไม่เกิดการตีความที่ทำให้เกิดการละเมิดสิทธิเสรีภาพของประชาชนจนเกิดขอบเขตของกฎหมาย หรือมีการจำกัดสิทธิและเสรีภาพจนเกินขอบเขตไป

ประเด็นปัญหาที่สองเกี่ยวกับผู้มีสิทธิยื่นคำร้องขอให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยสั่งการให้เลิกการกระทำที่มีลักษณะเป็นล้มล้างการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 มาตรา 49 วรรคสอง บัญญัติไว้ว่า “ผู้ใดทราบว่ามีกระทำความผิดตามวรรคหนึ่ง ย่อมมีสิทธิร้องต่ออัยการสูงสุดเพื่อร้องขอให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยสั่งการให้เลิกการกระทำดังกล่าวได้” วรรคสาม บัญญัติว่า “ในกรณีที่อัยการสูงสุดมิได้สั่งไม่รับดำเนินการตามที่ร้องขอ หรือไม่ดำเนินการภายในสิบห้าวัน นับแต่วันที่ได้รับคำร้องขอ ผู้ร้องขอจะยื่นคำร้องโดยตรงต่อศาลรัฐธรรมนูญก็ได้” จากบทบัญญัตินี้ดังกล่าวข้างต้นเป็นการกำหนดผู้มีสิทธิ

ยื่นคำร้องต่อศาลรัฐธรรมนูญไว้ 2 กลุ่ม คือ 1) อัยการสูงสุด 2) ผู้ทราบว่ามีกรกระทำ ในกรณีที่ยื่นคำร้องต่ออัยการสูงสุด แต่อัยการสูงสุดไม่ดำเนินการตามที่ร้องขอหรือไม่ดำเนินการภายในระยะเวลาที่กฎหมายกำหนด จึงเกิดปัญหาทางกฎหมายว่า หากอัยการสูงสุดไม่เห็นด้วยกับผู้ที่ยื่นคำร้องว่ามีกรกระทำ ได้ร้องขอว่าไม่เข้าหลักเกณฑ์ของความผิด อัยการสูงสุดในฐานะองค์กรของรัฐควรมีอำนาจในการกลั่นกรองคดีก่อนขึ้นสู่ศาลและมีอำนาจในการตรวจสอบข้อเท็จจริงดังกล่าวก่อน จึงมีปัญหว่ากรยื่นคำร้องในกรณีดังกล่าวควรจะให้ประชาชนเป็นผู้มีสิทธิยื่นคำร้องโดยตรง หรือให้องค์กรผู้ฝ่ายรัฐเป็นผู้กลั่นกรองและยื่นคำร้องดังกล่าว

ประเด็นปัญหาที่สามเกี่ยวกับการที่ศาลรัฐธรรมนูญสั่งให้เลิกการกระทำที่เป็นการล้มล้างการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขที่ได้ยุติไปแล้วและการกระทำที่จะเกิดขึ้นในอนาคต ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 มาตรา 49 วรรคสอง บัญญัติไว้ว่า “ผู้ใดทราบว่ามีกรกระทำตามวรรคหนึ่ง ย่อมมีสิทธิร้องต่ออัยการสูงสุดเพื่อร้องขอให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยสั่งการให้เลิกการกระทำดังกล่าวได้” จากบทบัญญัติดังกล่าวข้างต้น หากกรกระทำที่เป็นการใช้สิทธิหรือเสรีภาพเพื่อล้มล้างการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขได้ยุติไปแล้ว ไม่มีการกระทำในลักษณะดังกล่าวแล้ว ศาลรัฐธรรมนูญจะวินิจฉัยสั่งการให้เลิกการกระทำดังกล่าวได้หรือไม่ ในเมื่อวัตถุแห่งคดีได้หมดสิ้นไปแล้ว รวมถึงศาลรัฐธรรมนูญจะมีอำนาจสั่งการห้ามการกระทำในอนาคตได้หรือไม่ เมื่อบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญกำหนดให้ศาลรัฐธรรมนูญมีอำนาจวินิจฉัยสั่งการให้เลิกการกระทำเท่านั้น แต่เมื่อมาตรา 49 ไม่ได้ให้อำนาจศาลรัฐธรรมนูญในการเพิกถอนการกระทำในอนาคตที่ยังไม่เกิดขึ้นศาลรัฐธรรมนูญจึงไม่มีอำนาจวินิจฉัยสั่งการให้เลิกการกระทำดังกล่าวได้

ประเด็นปัญหาสุดท้ายเกี่ยวกับขอบเขตในคำบังคับตามคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญที่กระทบต่อบุคคลภายนอกซึ่งไม่ได้เข้ามาในกระบวนการพิจารณาของศาล หากพิจารณารัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 มาตรา 49 วรรคสอง บัญญัติไว้ว่า “ผู้ใดทราบว่ามีกรกระทำตามวรรคหนึ่ง ย่อมมีสิทธิร้องต่ออัยการสูงสุดเพื่อร้องขอให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยสั่งการให้เลิกการกระทำดังกล่าวได้” ปัญหาว่า การที่ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยสั่งการให้เลิกการกระทำดังกล่าวขอบเขตของคำบังคับมีผลผูกพันบุคคลภายนอกที่ไม่ได้เข้ามาเป็นคู่ความในคดีหรือไม่ ศาลรัฐธรรมนูญจะสั่งให้บุคคลอื่นที่มีใจคู่ความในคดีเลิกการกระทำในลักษณะเดียวกันได้หรือไม่

จากการศึกษาค้นคว้าปัญหาทางกฎหมายเกี่ยวกับการร้องขอให้เลิกการกระทำเพื่อเป็นการล้มล้างการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 ผู้ศึกษาพบว่า มีข้อเสนอแนะ ดังนี้

1 ปัญหาเกี่ยวกับลักษณะของการกระทำอันเป็นการใช้สิทธิหรือเสรีภาพเพื่อล้มล้างการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข .เสนอแก้ไขเพิ่มเติมมาตรา 49 วรรคหนึ่ง จากเดิมบัญญัติว่า “มาตรา 49 วรรคหนึ่ง บุคคลจะใช้สิทธิหรือเสรีภาพเพื่อล้มล้างการปกครองระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขมิได้” แก้ไขเพิ่มเติมเป็น “มาตรา 49 วรรคหนึ่ง บุคคลจะใช้สิทธิหรือเสรีภาพเพื่อล้มล้างการปกครองระบอบ

ประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขมิได้หรือกระทำการเพื่อเปลี่ยนแปลงรูปแบบการปกครองของรัฐเป็นอีกรูปแบบหนึ่งอย่างสิ้นเชิงมิได้” การแก้ไขเพิ่มเติมดังกล่าวเป็นการเพิ่มเติมลักษณะของการล้มล้างการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข ให้เกิดความชัดเจนมากขึ้นควรจะต้องเป็นการเปลี่ยนแปลงรูปแบบการปกครองของรัฐอย่างสิ้นเชิง มิใช่การกระทำที่เป็นการปฏิรูป หรือกระทำการใดที่เป็นการปฏิบัติ หรือไม่ได้เป็นในรูปแบบที่รัฐธรรมนูญกำหนดไว้ โดยมีใช้การล้มล้างหรือทำให้เปลี่ยนแปลงอย่างสิ้นเชิง

2. ปัญหาเกี่ยวกับผู้มีสิทธิยื่นคำร้องขอให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยสั่งการให้เลิกการกระทำที่มีลักษณะเป็นการล้มล้างการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข เสนอแก้ไขเพิ่มเติมมาตรา 49 วรคสอง จากเดิม บัญญัติว่า “มาตรา 49 วรคสอง ผู้ใดทราบว่ามีกระทำความผิดตามวรรคหนึ่ง ย่อมมีสิทธิร้องต่ออัยการสูงสุดเพื่อร้องขอให้ศาลรัฐธรรมนูญ วินิจฉัยสั่งการให้เลิกการกระทำดังกล่าวได้” แก้ไขเพิ่มเติมเป็น “มาตรา 49 วรคสอง ผู้ใดทราบว่ามีกระทำความผิดตามวรรคหนึ่ง ย่อมมีสิทธิร้องต่ออัยการสูงสุดตรวจสอบข้อเท็จจริงและยื่นคำร้องเพื่อขอให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยสั่งการให้บุคคลที่ถูกร้องเลิกการกระทำดังกล่าวและเพิกถอนสิทธิในอนาคต รวมทั้งสั่งการใดๆ เพื่อมิให้มีการกระทำเช่นนั้นอีก” การแก้ไขเพิ่มเติมดังกล่าวเป็นการเพิ่มเติมลักษณะของปัญหาเกี่ยวกับผู้มีสิทธิยื่นคำร้องขอให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยสั่งการให้เลิกการกระทำที่มีลักษณะเป็นการล้มล้างการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขเป็นการใช้ถ้อยคำเดิมก่อนที่ศาลรัฐธรรมนูญจะมีคำวินิจฉัยให้ประชาชนสามารถยื่นคำร้องโดยตรงต่อศาลรัฐธรรมนูญได้ ซึ่งมาตรา 49 ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 นำหลักการนี้มาจากที่ศาลรัฐธรรมนูญมีคำวินิจฉัยจึงควรแก้ไขให้อัยการสูงสุดเป็นผู้ยื่นคำร้องขอโดยตรงต่อศาลรัฐธรรมนูญและมีอำนาจตรวจสอบข้อเท็จจริงในเรื่องดังกล่าวได้

3. ปัญหาเกี่ยวกับการที่ศาลรัฐธรรมนูญสั่งให้เลิกการกระทำที่เป็นการล้มล้างการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขที่ยุติไปแล้วและการกระทำที่จะเกิดขึ้นในอนาคต เสนอแก้ไขเพิ่มเติมมาตรา 49 วรคสอง และวรรคสาม จากเดิม บัญญัติว่า “มาตรา 49 วรคสอง ผู้ใดทราบว่ามีกระทำความผิดตามวรรคหนึ่ง ย่อมมีสิทธิร้องต่ออัยการสูงสุดเพื่อร้องขอให้ศาลรัฐธรรมนูญ วินิจฉัยสั่งการให้เลิกการกระทำดังกล่าวได้” “วรรคสาม ในกรณีที่อัยการสูงสุดมีคำสั่งไม่รับดำเนินการตามที่ร้องขอ หรือไม่ดำเนินการภายในสิบห้าวัน นับแต่วันที่ได้รับคำร้องขอ ผู้ร้องขอจะยื่นคำร้องโดยตรงต่อศาลรัฐธรรมนูญก็ได้” แก้ไขเพิ่มเติมเป็น “มาตรา 49 วรคสอง ผู้ใดทราบว่ามีกระทำความผิดตามวรรคหนึ่ง ย่อมมีสิทธิร้องต่ออัยการสูงสุดตรวจสอบข้อเท็จจริงและยื่นคำร้องเพื่อขอให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยสั่งการให้บุคคลที่ถูกร้องเลิกการกระทำดังกล่าวและเพิกถอนสิทธิในอนาคต รวมทั้งสั่งการใดๆ เพื่อมิให้มีการกระทำเช่นนั้นอีก” โดยตัดวรรคสามออก การแก้ไขเพิ่มเติมดังกล่าวเป็นการเพิ่มเติมลักษณะของปัญหาเกี่ยวกับการที่ศาลรัฐธรรมนูญสั่งให้เลิกการกระทำที่เป็นการล้มล้างการปกครองระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขที่ยุติไปแล้วและการกระทำที่จะเกิดขึ้นในอนาคตควรเพิ่มวรรคสองของบัญญัติมาตรา 49 เป็นผู้ใดทราบว่ามีกระทำความผิด

วรรคหนึ่ง ย่อมมีสิทธิร้องต่ออัยการสูงสุดเพื่อร้องขอให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยสั่งการให้เลิกการกระทำดังกล่าว และเพิกถอนสิทธิในอนาคต รวมทั้งสั่งการใด ๆ เพื่อมิให้มีการกระทำเช่นนั้นอีก

4. ปัญหาเกี่ยวกับขอบเขตในคำบังคับตามคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญที่กระทบต่อบุคคลภายนอก ซึ่งไม่ได้เข้ามาในกระบวนการพิจารณาของศาล เสนอแก้ไขเพิ่มเติมมาตรา 49 วรรคสอง จากเดิมบัญญัติว่า “มาตรา 49 วรรคสอง ผู้ใดทราบว่ามี การกระทำตามวรรคหนึ่ง ย่อมมีสิทธิร้องต่ออัยการสูงสุดเพื่อร้องขอให้ ศาลรัฐธรรมนูญ วินิจฉัยสั่งการให้เลิกการกระทำดังกล่าวได้” แก้ไขเพิ่มเติมเป็น “มาตรา 49 วรรคสอง ผู้ใดทราบว่ามี การกระทำตามวรรคหนึ่ง ย่อมมีสิทธิร้องต่ออัยการสูงสุดตรวจสอบข้อเท็จจริงและยื่นคำร้อง เพื่อขอให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยสั่งการให้บุคคลที่ถูกร้องเลิกการกระทำดังกล่าวและเพิกถอนสิทธิในอนาคต รวมทั้งสั่งการใด ๆ เพื่อมิให้มีการกระทำเช่นนั้นอีก” การแก้ไขเพิ่มเติมดังกล่าวเป็นการเพิ่มเติมลักษณะของ ปัญหาเกี่ยวกับขอบเขตในคำบังคับตามคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญที่กระทบต่อบุคคลภายนอก ซึ่งไม่ได้เข้ามาในกระบวนการพิจารณาของศาล โดยแก้ไขเพิ่มเติมในวรรคสองในส่วนที่ขอให้ศาลรัฐธรรมนูญ วินิจฉัยสั่งการให้บุคคลที่ถูกร้องเลิกการกระทำดังกล่าวและเพิกถอนสิทธิในอนาคต รวมทั้งสั่งการใด ๆ เพื่อมิให้มีการกระทำเช่นนั้นอีก เพื่อให้เกิดความชัดเจนว่าขอบเขตในคำบังคับตามคำวินิจฉัยของ ศาลรัฐธรรมนูญจะมีผลเฉพาะคู่ความในคดีหรือบุคคลที่เข้ามาในกระบวนการพิจารณาของศาลเท่านั้นซึ่งคือ บุคคลที่ถูกร้องให้เลิกการกระทำเท่านั้น

เอกสารอ้างอิง

เกรียงไกร เจริญธนาวัฒน์ . หลักพื้นฐานกฎหมายมหาชน . พิมพ์ครั้งที่ 3 . กรุงเทพฯ:สำนักพิมพ์วิญญูชน, 2558)
 บุญศรี มีวงศ์อุโฆษ. กฎหมายรัฐธรรมนูญ. พิมพ์ครั้งที่ 10 . กรุงเทพมหานคร:สำนักพิมพ์วิญญูชน, 2563
 วรเจตน์ ภาศิริรัตน์. คำสอนว่าด้วยรัฐและหลักกฎหมายมหาชน ฉบับแก้ไขเพิ่มเติม. พิมพ์ครั้งที่ 2 . กรุงเทพฯ :
 สำนักพิมพ์อ่านกฎหมาย, 2557
 นันทวัฒน์ บรรณานันท์. กฎหมายปกครอง. พิมพ์ครั้งที่ 2, กรุงเทพมหานคร:สำนักพิมพ์วิญญูชน, 2553.